

AZ ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTI
IGAZGATÓSÁGÁNAK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL
SZERKESZTI: RAITSITS EMIL

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

Előfizetési ára egy évre 48 K, félévre 24 K. • Egyes szám 3 K. • Megjelen minden hó 1- és 15-én

Hálások-e az állatok?

Írta: Raitsits Emil.

Úgyhiszem nem lesz érdektelen s nem végzek talán hiábavaló munkát, amidőn sok évi tapasztalataim alapján néhány szóval megemlékezem azokról a pácienseimről, amelyek mondhatni az igazi hála tanujelét adták. Részemről szívesen, sőt kötelességszerűen vetem le papírra azokat a kedves jeleneteket, mert tartozom azoknak, amelyek a legönzettelenebbül kedveskedtek annak, aki nem egyszer, mint orvos, fájdalmat okozott szenvedő beteg testüknek. Az állatok hálaérzetének különböző nyilvánulásairól a nagy világirodalomban számos helyen találhatunk lelket szívet megindító feljegyzéseket, de ezek rendszerint olyan esetekről számolnak be, amidőn a jóságos gazdával szemben a hűségesebb állat adja tanujelét az állati psziché oly elemi nyilvánulásainak, amelyek az emberi elme felfogása szerint ragaszkodásnak, hűségnek mondható, sőt bizonyos esetekben a hála fogalmával is azonosítható. Készakarva soroltam fel fokozati sorrendben, az emberi társadalomnál az utóbbi időkben nagyon hiányzó, jó tulajdonságok fogalmának megjelölését, mert a ragaszkodás, hűség és hála érzete az állati psziché fokozottabb fejlettségétől függ.

A ragaszkodás az állati psziché legelemibb nyilvánulása. Így a macska, mint közismert egy bizonyos háztűzhöz köti le egész életét, bár cseréljen gazdát az emberi hajlék, ezeket a változásokat nem veszi figyelembe, ha ugyan kezdetben gyanakodással közeledik is az új gazda felé a megszokott helyhez kötötten a ragaszkodás fogalmának megfelelően viselkedik. Abban az esetben pedig, amidőn a régi otthon elhagyó szeretően gondos gazda magával viszi házi macskáját, az új otthon a doromboló jószág nem szokja meg, hanem ősi helyhez kötött ragaszkodásának kényszerítő hatása alatt csodálatos távolságokról, ismeretlen utakon keresztül a legnagyobb nélkülözések árán visszatér régi otthonába, ahol ép oly jóleső dorombolással fogadja, mint régeb-

ben, az új gazda kezének simogatását. A ragaszkodásnak az előbb említett példája semmi esetre sem lehet az állati pszichének oly nyilvánulása, melyből mint megrögzött tulajdonságból emberi vonatkozásban a hála érzetének nyilvánulása remélhető. A ragaszkodás bár a nemes értelemben vett igen jó tulajdonság, de bizonyos vonatkozásokban mindig oly állatoknál tapasztalható a legszembetűnőbbben, amelyeknél a psziché fejlettsége viszonylagosan alacsonyabb fokon áll. A helyhez ragaszkodás legszebb példáit éppen az állatkertekben a nagy szabad természethez viszonyítva minden esetben szűk keretek közé szorított állatoknál tapasztalhatjuk a legszembetűnőbbben, különösen a nagy test arányával szemben igen kis agyvelővel bíró szárnyasoknál. Egy-egy nagyobb testű madár így pl. nandu, emu, strucc, kazuár stb. annyira megszokja és ragaszkodik helyéhez, hogy a hozzáértő szakember csak végső szükség esetén fogja a helycserét elrendelni, mert jól tudja, hogy az állat az új környezetben sokszor több napon, sőt héten keresztül étlen-szomjan izgattottan viselkedik. A helyhez való ragaszkodásnak nyilvánulását a legérdekesebb módon fellelhetjük a galamboknál, így főképpen a postagalamboknál, mely tulajdonságot, mint közismert, régen kihasználta az emberi kultúra. A ragaszkodásnak ez a formája ismeretes a többi hasznos háziállatainknál is. A szarvasmarha új gazdájánál, vagy istállócsere esetén néha több napon keresztül étvágytalanul visszabögi régi megszokott helyét. A ló különösen társához ragaszkodik és kétségbeesetten nyert, ha társát mellőle elvezetik. Az imént említett tapasztalati tények az alacsonyabb pszichével bíró állatok ragaszkodó tulajdonságának néhány kiragadott példái, de hogy e szóbanforgó tulajdonság említett alakja inkább az animalitástól, mint a psziché fejlettségétől függ, bizonyíthatják a következők. A psziché fejlesztésére alkalmas agyvelővel bíró kutyák közül olyanok, amelyek az adott körülmények között teljesen magukra hagyva egy-egy csoportban kifutókban (kennelekben) élik napjaikat, szembetűnően magukon hordják a helyhez való ragaszkodás tulajdonságát. A kennek kutyák,

amelyekkel a tulajdonos keveset foglalkozhatik, különösen, ha ily körülmények között születtek, neveltettek fel és csak idősebb korban kerültek az új környezetbe, a változást nehezen szokják meg, az emberekkel szemben igen idegenkedők s ha tehetik őrizetlen pillanatban megszöknek bármilyen jó dolguk is legyen az új helyen. Természetesen egészen másként áll az eset, amidőn a kennelben nevelt kutyával a tenyésztő többet foglalkozik, érintkezik. Az utóbbi esetben az ismételt érintkezés, foglalkozás alapján kifejlődő személyes, az emberi lényhez kötött ragaszkodás érzete tökéletesbedik, melynek egyik különleges fokozataként a következő eset említhető fel. Egy ismert osztrák kennelből származó foxterrier Budapesten a magyar ebtenyésztő kennelében a tulajdonoshoz soha sem közeledett oly virgonc jókedvű farokcsóválással, de amint szoknyás személy lépett a kifutóba, volt ugrálás, vinnyogás, élénk farokcsóválás, bár lett légyen a nősemély házbéli avagy idegen. Magyarázatát ennek igen könnyen megadja az, ha megtudjuk, hogy az osztrák kennelben a szóbanforgó kutyát asszony nevelte fel és innen származik a ragaszkodásnak ez a különleges alakja. Ismételten tapasztaltam, hogy a tenyészetekből (kennel) származó kutyák az új környezetben nem viselkednek hivatásuknak megfelelően; rendszerint félénken meghúzódnak s még a jötevő új gazdájuk szavára is kelletlenül bizalmatlansággal párosultan viselkednek. Bár a kennelben társaikkal egyetemben a legkisebb zajra éktelen ugatásba törnek, de amint társaiktól elválasztva új otthonba jutnak, mindvégig hangtalanakká lesznek, mely viselkedés semmiesetre sem szolgálja a házőrzést óhajtó új tulajdonos jogos kívánságát. Az ilyen kutya az új otthont alig szokja meg s amikor már azt gondoljuk, hogy mégis megszokta új udvarát, a legnagyobb meglepetésünkre egy szép napon eltűnik, elbarangol és többé állandó otthont nem találva kóbor kutyává válik. Nem egy kennelből származó kutyával volt dolgom. Minden esetben azt tapasztaltam, hogy az állat ragaszkodása nem a tulajdonosnak mint személyhez szólott, hanem az új otthonnak lett lekötött híve. A megszokott új környezetben azután uralja is a helyzetet és mint a neveletlen gyermek engedetlen, önféjű és minden idegen személylyel szemben ellen-szenvvel viselkedik. A gazdáját és jóakaróját még megtűri, annak becézgető szavára, kedveskedéseire hallgat, de amint neki valami nem tetszik, nem rösteli hálátlanul mutogatni fogafehérét. Egyszóval a helyes megkülönböztetési érzete nem fejlődött ki tökéletesen.

Evvel kapcsolatban említem meg egyik lelkes állatbarát utcáról felszedett, fajta jelleg nélküli, hosszúszerű, középtermetű kutyáját. Tulajdonosa igen értelmesnek mondja. Minden szavát megérti. „Cézár légy váza” felszólításra főleg az orvosával szemben igen bizalmatlanul viselkedő kutya, rögtön az asztal közepére ugrik és ott leül. Szívesen hajtja végre Cézárunk e mutatványát még előltem is, mert jól tudja, hogy ebben a helyzetben engedelmisségét jó falattal jutalmazza. A ház úrnője nem fog ki a dicséretből, milyen jó, milyen kedves a Cézár. Isten ments azonban, ha az orvos hozzá nyúlni merészel, ilyenkor a legízletesebb kolbásszal sem lehet arra bírni, hogy a legegyszerűbb vizsgálattal szemben ne viselkedjék támadóan. Igen, Cézár igen okos! Azt tesz amit akar, ami neki kedves. Az egész ház népétől nem fél. A Cézárunkkal mindig szeliden bánó egyik házbéli hölgyvel szemben is csak fogvicsoritással tudja honorálni a kedveskedést. Ilyen állatnál a ragaszkodás, a hűség nem fedi az igazi fogalmat s ilyentől hálát nem is várhat senki sem.

Nem óhajtom az elkényeztetett és kellőképpen nem nevelt kedvencek egyéb jó tulajdonságait ezekkel a kijelentéseimmel lekicsinyíteni, mert jól tudom, hogy az ilyen állatnál a megkülönböztetési érzetnek hiányos fejlettsége miatt a félelem érzete befolyásolja az idegennel s főleg orvossal szemben tapasztalható viselkedését.

A félelem érzete az állatoknál természetesen lényegesen befolyásolja az ember és állat közti viszonyt és sok esetben az ember ítélete ily körülmények között az állatok javára nem szolgál. A félelem érzetét kell elsősorban kiölni jóságos bánásmóddal az állatokból, mely minden négy lábú és szárnyas állatnál szembenőzően fellelhető.

Igy a többek között felemlíthetem egyik kanári madár páciensemét, amelynél a szemezőr alatti üreg gyenyés gyulladása miatt ismételten műtétet kellett végrehajtanom. Amint a szobába léptem, ahol a kis páciens kalitkájába állott, a madárka ijedt hangon csipogni kezdett. A madárbarát tulajdonos hívta fel a figyelmemet arra, hogy az első műtét óta a kis madárka minden esetben félé hangon csipogni kezd ha idegen férfi nyit be a szobába.

A félénk állattól természetesen nem várhat hálát a működése folytán rendszerint fájdalmat okozó orvos. Még a nagy világfelfordulás előtt, a béke csendes napjain a mi kedves állat-

A békefeltételek közlése napján.

— Oldjátok meg saruitokat! . . .
— Hasadjanak ketté a hármás halmok! . . .
— Villámstorok csaphodjanak,
Mennyők, kénkö száguldjon rajtunk,
Usszunk vérbe, piszokba, sárba,
Szétmarcangollák szent Hazátok,
Nines egy sugár, egy pislá méceses,
Mely világítna, sütné rátok . . .

Dobjátok el saruitokat,
Turul madárt vérbe fojtsátok.
Leliprott minket, diadalt ült
Rajtunk a pokol, — ősi átok! . . .
— Hamut fejünkre, szagassátok
Rongyosabbra a rongy darócot,
Lefizettétek mostan végre
Kamatostul régi adótok! . . .

Óh van-e templom méltó itten
Mélto gyászra, méltó misére,
Hol milliókat fojtanak meg
A gyalázatba, bűnbe, vérbe! . . .
— Van még harang, mely szétkiáltson
Riasztva, sírva a világon,
Hogy az Igazság, Isten, Haza, Nemzet,
Minden, minden csak pusztá álom! . . .

Óh jaj, fetrengünk bűnbe, könnybe,
Jajunk legyen egy síri átok
S mint égo, olthatatlan lángok
Reszkeltessék meg a világot! . . .
— Ne legyen nekünk percre nyugtunk
Sikongva szálljunk szerle, szerle
S millió szegény magyarnak lelke
Olvadjon szét a ködbe, könnybe . . .

1920. január 6.

KISS DEZSÓ.

Vadászlevél Erdélyből.

— Közli: Kyb. —

Hosszú, kerülő utakon érkezett hozzám ez a szomorú levél, még 1919. október 15-én. Leközlöm szószerint, mert jellemző, hogy az oláhok nemcsak itt az országban raboltak a „megszállítás” alatt, hanem rabolnak Erdélyben is, ahol pedig uralkodni szeretnének örökidőkön át, — ami azonban majd elválik! A levél írója érthető okokból inkognitó óhajt maradni, mert hisz Erdélyben lakozik családjával együtt egy szép, ősi, szomorú székely városban, Háromszék megyében, ahol ma még sajnos az oláh az úr, azaz pardon, de hogy úr, mert az oláh nem is lehet „úr”, csak bitorló

Íme a levél:

„A szomorú végű rettenetes világháború kivette kezünkől a harci fegyvert, a még rettenetesebb román megszállás a hadiszempontból ártatlan seretes vadászfegyvereinktől fosztott meg. Előbbit eldobtuk magunktól abban a téves hitben, hogy a győzők, kik — már mint ahogy ők mondják — a népek békéjeért harcoltak, fegyver nélkül közelebb eresztenek minket győzői nagylelkűkhöz, minket magyarokat, kik legkevésbé voltunk okai a nagy vérontásnak;” az utóbbinak elszedése teljesen indokolatlan volt, becsületes, egyenes jellemünkben bántott meg, a halott-rablás jellegével bírt.

kertünknek két érdekes és ritka lakója volt. *Ádám* és *Éva*, a két virgonc csimpansz. *Éva*, mint a gyengédebb nem méltó képviselője, sokkal kedvesebb, bizalmasabb és ragaszkodóbb volt a pajzán kedvű, de ellenségesen viselkedő életpárjánál.

Míg *Éva* a ketrecébe belépővel szemben bizalmatlanul soha sem viselkedett és hamarosan megbarátkozott, addig *Ádám* talán a féltékenységtől sarkalva lehetőleg tisztos távolból végtagjaival mérgesen topogva hallatta hangját. A fiatal majompár a fogzás idejében megbetegedett. A foghúson fekélyek keletkeztek és a fogak meglazultak. A legkedvencebb csemegét is megvetette a gubbaszkodó *Ádám* és *Éva*. Időnként ujjukkal a szájukba nyúltak, mintegy mutatni akarták, hogy hol fáj. Az orvosi beavatkozás nem késett. Mindennap kezeltem beteg szájukat s a lazán ülő fogakat, naponta kettőt-hármat, kihúztam. Míg *Évánál* a műtét kevesebb segítséggel egyszerűbben volt végrehajtható, addig *Ádám* minden esetben erőszakoskodott és több segítséggel kellett rögzíteni. *Éva* viselkedése velem szemben az ismételt műtét végrehajtásának ellenére nem változott, közeledésemkor mindig barátságosan nyújtotta elülső végtagját, míg ezalatt *Ádám* éktelen lármával tisztos távolban biztonságra helyezte magát. Egy alkalommal a kezelés után megakartam békíteni az ellenségesen viselkedő *Ádámot* s feléje nyújtottam egy ropogós zsemlyét, *Ádám* hirtelen elkapta ugyan kezemből a zsemlyét, de felkúszott gyorsan a ketrec magasabb polcára, ahonnan azután felém dobta mérgesen a kedvenc falatját.

A majompár meggyógyult, *Ádám* sohasem felejtette el orvosi mivoltomat s mint rakoncátlan gyermek a doktor bácsitól, úgy ő is lehetőleg ellenséges érzülettel és bizalmatlansággal fogadott. *Éva* azonban szívesen látta látogatásomat és amikor felé közeledtem, nyakamba csimpaszkodott. *Éva* evvel a ragaszkodó viselkedésével a hála legemibb tanujelét adta. Hasonlóképpen jó indulattal viselkedett *Magda* is, az állatkert egyik nőstény oroszlánja. Ennél ismételen kellett a végtagján műtétet végrehajtanom, mely az elhalt ujjpercek részleges eltávolításában állott. A műtét után, amidőn *Magdát* köteleiről felszabadították, bekötött lábával nyugodtan sétált ketrecében s ha ilyenkor nevén szólítottam, a ketrec rácszatáához simult testével és jóleső érzéssel fogadta kezem simogatását. A műtétek és az állandó gyógykezelés, mint fájdalmat okozó behatások nem változtatták meg az amúgy is jóindulatú *Magda* oroszlán viselkedését. Nem mind-

egyik oroszlán-páciensem viselkedett úgy, mint mondhatni a hálás *Magda*. *Kittenberger Kálmán* afrikai utazónk az állatkert megnyitása idejében két nőstény oroszlánkölyköt hozott magával a vér felfrissítése miatt egyenesen a forró Afrikából, *Cimbó* volt a kezesebb, társa azonban bizalmatlanabb volt mindvégig. *Cimbó* sajnos nem sokáig élt, mert bélbetüremkedés oltotta ki életét. Az ápolószemélyzet és az állandó látogatóközönség *Cimbó* kimúlása után a bizalmatlanul viselkedő, de már teljesen fejlődésben levő afrikai társra testálta a *Cimbó* nevet, amelyet véleményem szerint érdemellenül viselt, mert *Cimbó* a másik jó volt és ragaszkodó. Az új *Cimbó* azonban jobban magán viselte a macskafajokra jellemző tulajdonságokat, egyszóval bizalmatlan és hamis volt. Társaival sem fért össze mindig s egy verekedés alkalmával úgy ütötte meg fejét, hogy az egész arckifejezését eléktelenítő vérdaganat keletkezett fején. A daganat nem oszlott el. Így műtét alá került a *Cimbó*. Lekötötték és a műtökés igen enyhe, pillanatnyi fájdalmat okozva megszabadította nőstény oroszlánunk koponyáját az éktelenkedő daganattól.

A műtét alatt nagyon szembekerült e sorok írója a rettegett pácienssel s nagyon megjegyezhettem alakját, mert ettől kezdve a legnagyobb tömegben is felismerte a műtő orvosát s ilyenkor sebesen átfutott a távolabb eső ketrecbe s amikor követtem *Cimbónkat*, akkor az sebtibe visszafutott másik ketrecébe s mindvégig szemmel tartott s bármeddig ismétellem e kötődést, mint ahogy a kisdedekkel szokás kukucsukat játszani, mindig oly helyre futott, ahol védettebb helyen érezte magát. *Cimbót* ugyan hiába csalogattam, a ketrechez sohasem közeledett, mint a *Magda* oroszlán, amelynél a viselkedésénél fogva sem hamiságot, sem bizalmatlanságot, sem pedig félelmet vagy talán bosszúállást nem találtam. *Cimbóról* sem óhajtok rossz véleményt mondani, ennél a félelem és a ki nem nevelhető bizalmatlanság uralta az orvosával szemben tapasztalt viselkedést. Viselkedése ebben az esetben hálátlanságnak egyáltalában nem minősíthető.

Hálátlan, mondhatom bosszúálló sok évi állatkerti gyakorlatom alatt egyedül csak egy állat volt, amelyet mindenki a legkezesebb állatnak ismer. Ormányával mindenkihez szeretettel nyúl és az ugyanavval az érzellemmel nyújtottakat rendületlenül bekebelezi telhetetlen gyomrába. Megsimogathatja bárki, megcirogathatja előnyuló ormányát kicsi gyermek avagy nagy, mindig

A kommunistáknak nevezett gyilkos betörőktől, akik elvették ruhánkat, pénzünket, nyugóhelyünket, hazánkat, nem várhattuk azt, hogy fegyvereinket meghagyják: joggal várhattuk és vártuk azonban a „rendcsináló” megszálló hadseregtől, hogy vadászfegyvereinket meghagyja, vagy ha ezt bármi okból nem tehette, írás ellenében átvegye, megőrizze és békekötés után visszaadja jogos tulajdonosának. Sajnos, nem így történt!

A „művelt Keletnek” legkulturáltabb (?) legvitézesebb (?) népe, mely Erdélybe való bevonulásakor bizony nem karcolla térdig gombolós finom vadászcipőjével a Kárpátok szent bérceit, amíg bocskorban cammogott, ősi rongyaiban, addig eleintén jószágosan bánt az erdélyi magyar és székely vadászokkal. Sörétes vadászfegyverekre, vadászásokra engedélyt adott, mely engedéllyel soha senki közülünk vissza nem élt. Szerényen gyakoroltuk a vadászatot; gondot, lelki gyötrelmeket, hazafiúi búbánatot üzni mentünk ki néha-néha az Isten legszebb oltárához, vigyáztunk a rendre, nehogy a legkisebb ok vagy ürügy megfosszon egyetlen megmaradt nemes szórakozásunktól.

Am azután, hogy a franciák jóvoltából oly kackiásan kiöltözködött a had, amikor a térdig gombos vadászcipők kerültek a lábakra, megváltozott minden. A fejükbe szállt a dicsőség talán és egyik helyen előbb, máshol utóbb, de mindenütt megjelent a falragasz, mely szerint „minden eddig kiadott fegyvertartási engedély semmis és aki 24 óra alatt fegyverét be nem szolgáltatja, azonnal főbe lövetik”.

Beszolgáltattuk tehát legféléltettebb kincsünket, ráírva neveinket, nehogy elcserélődjék a szívünkhöz nőtt kedves szerszám. biztosítottak bennünket arról, hogy visszakapjuk majd vadászfegyvereinket.

s mi történt? Estére egyetlen értékes vadászfegyver sem volt a helyén, egy hét mulva csak rozsdás, törött fegyverrészek voltak a raktárakban.

Még érdekesebb esetek is fordultak elő, mielőtt a fegyvertartást betiltották. Vadászatot rendeztetett valamelyik oláh parancsnok egynémely ismert erdélyi vadász úr által. A vadászat fényesen le is folyt, de másnap jött a „kaccenjammer”, szigorú parancs, hogy az illető vadász úr adja át összes vadászfegyvereit, mert az oláh nagyrangú tiszt úrnak igen megtetszettek azok. El is vitte őket „emlékül”.

Aki a megszálló oláhcsapatok viselkedését ismeri, az megérti azt, hogy nem mertük keresni ezeket érő, drága fegyvereinket; sőt még akkor sem mertünk szólani, mikor egy-egy oláh baka zsákból húzta elő és „kéz alatt” árulta ezer koronáért azt a remek művű „Holland & Holland” ejektoros fegyvert, amely ma tízezer koronán is felül ér.

„Kultüremberek”, „magántulajdon szentsége”, megőrzésre bekért fegyverek eltüntetése: tessék ezt összeegyeztetni!

Az ország keleti részéből írom e tapasztalatokat, de tudom, hogy így jártak el a vadászfegyverekkel minden megszállott területrészen, a vörösök által már kirabolt helyeken is. A kár,

ragaszkodó szeretettel viselkedik, bár a koponyában mélyen ülő apró szemei csak bárgyuságot, de okosságot egyáltalában nem árulnak el. Hátukon naphosszat el-elhordozzák a gyermeksereget minden baj, minden veszélyeztetés nélkül. Kezes jószág, mondhatni házi állat az elefánt, amelynek tulajdonságáról éppen mostan szólni óhajtok. Nem a *Siám* temperamentumát akarom bíráló tárgyává tenni, amelyet a paritás kedvéért annak idején az osztrák uralkodó azért küldött ajándékba, hogy itt is Budapesten elvégezze azt a kötelességét, amelyet annak idején Schönbrunban is sajnosan végrehajtott. Ugyanis ápolójának halálát okozta mindkét helyen. *Siám* marad mi volt egy fékevesztett morózus, de minden tettében bosszúálló bestia, amellyel jó viszonyban az emberi lény csak jó falatokat nyújtva a ketrecén kívül lehet. Ketrecén kívül is csak addig, míg *Ó Magaságának* nem kedvez a látogató közönség. Amint azonban incselkedni kezd a pajkosabb és semmiesetre sem józanul gondolkodó közönség, akkor nem ismer tréfát, az incselkedőt a legnagyobb tömegben is feltalálja, akire vizet, miegymást, mit e tehér papír bepiszkolás nélkül leírni nem képes, ráprúszköl, ráhajít, melyből sajnó nemcsak az veszi ki a részét, aki megérdemli, hanem mindenki, aki a nagy tömeg mondhatni brutális kacagása között együtt mulat. *Siám* már ilyen s joggal indignálódhatik, amikor számtalan „*kérjél*” után, bár mindannyiszor térdet hajt, oly valamit kap, amely semmiesetre sem lehet inyére, sőt joggal válthatja ki méltó haragját. Most nem óhajtok mélyebb bírálatot mondani *Siám* agglegényünk viselt dolgairól, mert ez nem tartozik eszmefuttatásom körébe. *Siámmal* közelebről mind-
ezideig nem volt dolgom, csupán egy alkalommal, amikor az egyik incselkedő nőlátogató kezei közül a feléje nyújtott esernyőt elragadta. Éppen akkor érkeztem oda, amidőn az esernyőt ormánya között forgatva a szerzetesálló drótozat közül a fekete selymet letépdeste s megfelelő nyugodtsággal a szövetségű szájában eltüntette. Végül a burkolat nélküli tisztán drótokból álló ernyőrcsont ormányával ide-oda himbálta. „*Siám add ide*” kiáltottam felé és a vén, mogorva agglegény engedelmeskedett. Az esernyő roncsait beszolgáltattam az állatkert igazgatóságának, reményilem nemsokára muzeumot fog alkotni az ilyen és hasonló tárgyakból, amelyeket a tudatlan közönség csupa megrögzött pesti könnyelműségből szokott nyújtani a rab-
ságban élő és a tanulni vágyók részére kiállított állatok részére,

melyet a vadászfegyverek elrablásával okoztak, igen nagy és nem hagyható csak úgy szó nélkül; ez ügyben lépéseket kell tenni. Vagy adják vissza hibátlan állapotban fegyvereinket, vagy fizessék meg azoknak jelenlegi értékét, hogy újakat tudjunk beszerezni. Menjünk panasza az entente-misszióhoz, adjuk elő sérelmeinket és kérjük orvoslást. A vadászgyuletek és egyes vadászok szólíttassanak fel arra, hogy kimutatást küldjenek be, melyben a vadász neve, fegyverének neve, száma, értéke külön-külön fel lennének sorolva, minden egyes fegyver értékét és minőségét elfogadható tanu igazolná. Ez a felhívás természetesen csak az entente-missziótól mehetne ki, mert a megszállott területekhez semmiféle más magyar intézmény nem férközhet a postaforgalom híján.

A vadászat fegyver híján pang erre mifelénk, csupán az orvvadászok garázdálkodnak még jobban. Nekik van puskájuk, lesz is, míg az erdőn egy odvas fa van s míg a nád- vagy zsupfedél kényelmes rejteket nyújt a tolvajszerzőknek. És a főorvvadász természetesen maga a „felszabadító” oláh, amelyik nem ismer vadásztörvényt, vadvédelmet, vadtenyésztést, óvást. Ha még sokáig itt maradnak, — amit nem és nem tudunk hinni, — egy fia vad sem marad Erdélyben. De bízunk! A magyarok jó Istene végül megint szívébe fogja zárni annyira megbüntetett, szerencsétlen gyermekét és itt is újból a magyar lesz úr és magyar törvények fognak örködni felettünk, mely nem feledkezett meg még az erdő vadjáról sem. B. P.”

Hogy mivel traktálja a pesti közönség, lizstelet a kivételnek, állatkerti állatainkat, arról *Siám* és a vizilovak (többek között a boldogult Jónás) gyomra beszélhetne.

Nem ezekről óhajtok beszélni, hanem *Bébiről*, arról a nőtény elefántról, amelyet mindenki szeretettel ismert. Jó magam is a legnagyobb elismeréssel adóztam. Ismertem őt mint jó kedélyű, jóindulatú elefántot. Panaszról szó sem volt. Mindig engedelmesen, példásan viselkedett. Indus ápolója egy alkalommal azt jelentette, hogy *Bébi* fokozatosan erőtlenedik, bár étvágya kielégítő. A vizsgálat kiderítette, hogy cukorbeteg (diabetikus). Ezt követőleg szegény *Bébi* többet feküdt, mint állott. A felfekvés következtében a test felületén több helyen tályogok keletkeztek, amelyek felmetszését és kezelését ismételten végrehajtottam. A sebek már gyógyulófélben voltak, egy ilyen alkalommal minden segítség nélkül egyesegyedül, ápolója nélkül látogattam meg a beteg *Bébit* belső istállójában, ahol a rácsozat oly távol áll egymástól, hogy testemmel éppen keresztül férhettem. A hátsó végtagján levő seb megtekintése után észrevettem, hogy *Bébi* nem a legnagyobb bizalommal fogad s mikor kifelé akartam haladni, sarokba szorított és apró szemével figyelte minden mozdulatomat. Így a sarokba szorítva farkaszemet néztem *Bébi*-vel és azon gondolkodtam, vajjon mi szándéka lehet a beteg elefántnak. A ketrecen kívül álló látogató közönség nem is sejtette kényszerhelyzetemet. Segítségül nem akartam kiáltani, nehogy felizgassam az esetlegesen bekövetkező zürzavarral *Bébi* amúgy is gyanús viselkedését. Hirtelen az a gondolat támadt agyvelőmben, hogy *Bébit* ki fogom játszani. Talán mégsem rosszindulatból állott velem szemtől-szemben? A tervem következő volt. Amint gyorsan csak lehet hátulról megkerülöm *Bébit* és a ketrec tulsó oldalán ki fogok surranni a szabadba. Az a gondolat vezérelt engem, ha jóindulatú velem szemben, akkor nem követ és ha követne is, míg ő megfordul, addig én már régen túl vagyok a veszélyen. A tervet követte hamarosan a végrehajtás, annál is inkább, mert *Bébi* már túlbizalmas közelemben volt. A sarokból egy pillanat műve, *Bébit* megkerülve a tulsó oldalra futottam. *Bébi* nem követett, de amint a tulsó oldalon a rácshoz értem *Bébi* egy pillanat alatt mellém toppant s ormányával felém ütött, mely ütés elősegítette ugyan, hogy a rácshoz közé szorult testemmel a szabadba jussak, de a művelete nem volt a legbarátságosabb kitessekelés. *Bébi* határozottan felhasználta egyedüllétet, hogy bosszút álljon rajtam az élszenvedett műtétért. Ez a nőtény elefánt volt az egyedüli állat, amelyen kétségen kívül volt megállapítható a bosszúállás, amelyen nem csodálkozhatunk, ha ismerjük az elefántok tulajdonságait, a bosszúállásra hajlamos természetüket.

Az elefántnál tapasztalt haládatlanság nem a félelem érzetéből indulhatott ki, már abból is kitűnik, hogy akkor, amint a ketrecbe beléptem, velem szemtől-szembe helyezkedett el és ott tervszerűen manőverezett ellenem. A félénk és elkényeztetett kutyák, melyeknél a pszihé a nevelés és tanítás nem igen alakította át, ismételt vizsgálataimnál félénken viselkednek és hogyha hosszabb idő múlva őket újból meglátogatom, rögtön felismernek s lehetőleg védett helyre bújnak, ahol vagy hangtalanul meghúzódnak vagy éktelen ugatással jelzik ellenséges érzésüket. A nagyobb intelligenciával bíró kutyapácienseim pedig minden esetben szeretettel üdvözölnek, amikor nem egyszer kellett hallanom a tulajdonos következő kijelentését: „*Mégis csak hálás az állat.*”

Némelykor az állat oly jelekben nyilvánítja a viszontlátás örömeit, melyek esetleg felületes bírálat folytán a magasabb intelligencia javára írhatók. Az utóbbi nézetem magyarázatára a következő eset szolgáljon. Az állatkertnek boldogabb napjain a majomházban élt *Jella*, a nőtény orangután. A hatalmas és félelmet gerjesztő testű orangutánt bár egészséges volt, lehetőleg gyakran látogattam meg és ismételten megvizsgáltam, hogy a ritka és értékes példány szerveinek normális működéséről tudo-

mást szereztek. Az így szerzett tapasztalatokat az esetlegesen fellépő megbetegedés esetében annak idején felhasználhassam. A gyakori érintkezés előnyös volt már abból a célból is, hogy így *Jella* megszokott és nem idegenkedett a vizsgálatokkal szemben. Ahányszor ketrecébe léptem, *Jella* elülső végtagját felém nyújtva az orangutánokra jellemző arcfintorítással üdvözölt és kezemet szájához emelte és összecúcsosított ajkával érintette. „Kezet csókolt”, gondolhatta mindenki, aki ezt a jelenetet látta. Pedig dehogyan csókolt kezet. Eszéágában se volt, sőt kezemet oly erősen szoritotta és hüvelykujjának körmét a kezem lágy részeibe mélyesztette, hogy alig tudtam e barátságos kézfogástól menekülni. Aki jobban megfigyelhette a jelenetet az észrevehette, hogy *Jella* megszagolta kezemet és csak azután érintette összecúcsosított ajkával vagy nyelvvel, majd újból orrához emelte és így szaglászott. Így derült ki, hogy az állítólagosan kezet csókoló *Jella* a jód szagát kedveli, amelytől kezem a folytonos jódos orvoslások miatt soha sem volt mentes. *Jella* egyébként minden illat iránt érdeklődött, így a kézszagolatás után előszeretettel vette ki zsebemből parfümözött zsebkendőt, amelyet rendszerint kézszagolatás után széterítve a fejére borított.

Nagy gyakorlatomban a hála igazi és minden kétséget eloszlató jelét egy esetben tapasztaltam a legszembetűnőbben egy tigrisarka német dognál. A dog gazdája egy ismert nyári nagy kávéház tulajdonosa volt. A dog egy alkalommal súlyosan megbetegedett, egy hatalmas igen fájdalmas tájog keletkezett a fültő alatti tájékon. A műtétnél a dog fejét egyedül csak a tulajdonosa fogta és az állat úgy a fájdalmas műtétnél, valamint az ismételt kezelések alkalmával meg sem moccan és a fájdalmas beavatkozásokat türelmesen elviselte. Többheti kezelés után gyógyult a beteg, amely után hosszú ideig nem láttam türelmes páciensemét. Egy késő őszi napon újból hívtak. A nyári kávéház kerítésének bejárata zárva volt. Csöngettem. Majd előtűnt a kerthelyiség végén levő épületből a háziszolga s nemsokára megjelent az én dogom is. Amint a háziszolga a kaput előttem kitérte, az addig is figyelő állásban levő dogom egy iramodással felém törtetett. Első meglepetésemben megálltam s arra gondoltam, hogy ugyan hogyan fogja megfizetni a hatalmas dog a sok fájdalmas kezelésért a honoráriumot. De alig villant át a gondolat agyamban, a dog a nagy futásban egyenesen nekem rontott, egy ugrással két lábra állt és elülső végtagjait vállamra vetelte és lihegő nyelvvel nagy farokcsóválás közben végig nyalta nem ok nélkül ijedt arcomat. A dog megismert és a viszontlátás örömeinek oly kifejezést adott, amellyel gazdáját is csak igen kivételes alkalmakkor szokta volt üdvözölni. Ezt a jelenetet úgy hiszem joggal az igazi hála jelének nyilváníthatom.

A felsorolt példákban kiténik, hogy a ragaszkodás és ennek fokozottabb alakja a hűség a legtöbb állatnak alaptermészetében nyugszik, míg háláról csakis oly állatoknál lehet szó, amelyek megfelelő oktatásban, nevelésben és jó bánásmódban részesültek. Az elkényeztetés, a szabadjára, kényére-kedvére eresztés a nemesebb tulajdonságokat még az állat elemi pszichéjében is már csirájokban megfojtja, melyet már később semmi módon sem lehet kiverni az állatokból. Mivé fejlődhetik az ilyen módon nevelt állat, álljon például a következő eset. Az István-úton élt egy özvegy, gyermektelen asszony egy zugos kis üzlethelyiségben és hogy egyedüllétét enyhítse és személyes biztonságát megvédje, keresztezett pincsert fogadott magához. A kutyájával megosztotta legutolsó falatját és becézte, kényeztette. A kutya így nevelkedett s ha asszonya később megdorgálta valami csínytevéseért, a gazdájára mordult, rávicsoritotta fogát, sőt neki is támadott. Később annyira fejébe szállt a neveletlen kutyának az úrhatnáság, hogy volt eset, ha valami neki nem tetszett, úgy az üzlethelyiség hátsó részébe bújott, amely a szegény asszony lakosztályául szolgált s onnan intézte támadásait a magával tehetetlen asszony ellen. Némelykor annyira dühösen támadott az elkényeztetett bestia, hogy az asszonynak saját portájáról

el kellett menekülnie, míg nem csillapodott a hálátlan négy lábú dühe. Később az ilyen jelenetek gyakrabban fordultak elő, úgy hogy a szegény asszony kétségbeesésében hozzám fordult tanácsért. Szigorú és következetes bánásmódot ajánlottam, sajnos azonban a vázolt kutyán nem változtatott a szigorúbb bánásmód, úgy hogy a szegény asszonynak, bármennyire okozott szív-fájdalmat az elhatározás, megkellett válnia a vadállattá vált elkényeztetett kutyától.

Mindezekből látható, hogy a célirányos gondos nevelés és tanítás nemcsak a serdülő gyermekek tulajdonságainak lökéletesbítését segíti elő, hanem az emberekkel érintkező állatok pszichéjének helyes fejlesztésére is okvetlenül szükséges. Ragaszkodást, hűséget és hálát csak gondosan nevelt élőlényektől várhat nemcsak az egyén, hanem az egész emberi társadalom, melynek hiányát érezzük a legjobban a mai szomorú napokon, mikor az egyének elromlottságán, fékevesztettségén, hazafiatlanságán, hitelenségén és az elégedetlenségtől tüzelő önzésén alapuló társadalmi rombolást látjuk hazánk jövőjéért aggódó lelkünkvilága előtt.

Afrikai vadászutató feljegyzéseimből.

(Utánnomás tilos.)

Irta: Kittenberger Katona Kálmán.

Mézmadár.

Mézmadár, *mézkalauz*-madár nagyon ismeretes az afrika-utazók elbeszéléseiből. T. i. ez a kakukokhoz tartozó, körülbelül seregély nagyságú, zöldesen szürke madár (*Indicator indicator* és *Indicator variegatus*) a steppei ritkás erdőkön kószáló embereket — előttük fáról-fára szállva és ezen idő alatt folytonosan csacsogva — a vadméhek fészkehez vezető, bizonyára azért, hogy a sejtek kiszékeze után a lárvákban — mikhez különben nem juthatna — dúslakodjék. Ezt a dolgot az otthon ülő szobatudós ornithologusok eleinte kétségbe is vonták. Pedig nincs olyan afrikai steppe-lakó, ki a mézmadár e tulajdonságát ne ismerné. Hosszú éveken át tartó afrikai kóborlásaimban én is sokszor használtam fel a mézmadarat és az ő kalauzolása mellett sok vedernyi mézet szereztek össze karavánom emberei. De amilyen kellemes és hasznos volt a mézmadár a mézszerezésnél, oly kellemetlen volt a „nagy vad” (elefánt, rhinoceros, kafferbivaly) követésénél. Hiába bombázták röggel, buzogánnyal embereim a folyton fecsegő madarat, az a dobálástól nemhogy el nem hallgatott, hanem még izgatottabban csacsogott. Így a nyomon követett vad, mely már évezredek tapasztalata által tudja, hogy a fecsegő mézmadár nyomán emberek jönnek, — sokszor elcsörtetett. Legtöbbször nem volt mit tennem, mint előszedni a kis automatikus 22-es Winchestert és az alkalmatlankodót lelőni. A 22-es alig ad hangot és így egy kis körültekintéssel nem kellett tartani attól, hogy a követett nagy vadat felzavarja.

A feketék még egy másik tulajdonságát is ismerik a mézmadárnak. Ők t. i. azt állítják, hogy a mézmadár néha „rossz” madár és az embereket vadméhek helyett a veszedelem felé csábítja. Egy-egy sűrű felé vezeti őket, hol azonban nem méhek vannak, hanem egy oroszlán vagy leopárd.

Arra a kérdésre, hogy igaz-e, hogy a mézmadár a nagy macskákhoz is elviszi az embert, az „East Africa and Uganda Natural History Society” kiadásában megjelenő közlönyben Sir F. Jackson, a híres természetvizsgáló, Uganda kormányzója felelt. Ő többek közt említette, hogy őt egy esetben a mézmadár követése egy bokorhoz vitte, honnan egy leopárd ugrott ki, másodszer meg egy servál hiuz, melyet Sir Jackson le is lőtt.

A mézmadárral nekem is volt egy furcsa esetem, melyet itt el is mondok.

1914. év január havának első napjaiban egy elefánt-bika dögéhez igyekeztem. Ez az elefánt-bika január 1-én a Lugogó papyrus mocsaraknál támadt rám (jól kezdődött 1914. újévje!) és így — kénytelen-kelletlen — kényszerülve voltam lelőni. A dög-nél fölvételeket szerettem volna csinálni a dögön veszekedő keselyű- és marabú-gyülekezetről. A dög-nél csodálos módon nem jártak hyénák s így a dög majdnem séretlen volt és ennek következtében keselyű is kevés akadt, mivel az elefántbőrrel nem tudtak megbirkózni. Tehát a fölvételből nem lett semmi. A leégett savannákon áthaladva egy Indicator szállt csacsogva felénk. Mivel nem volt mást tennünk, a cukrom is elfogyott már, hát követtük a mézmadarat.

Körülbelül 2 km.-nyi utat tettünk meg a mézmadár nyomán, mikor az egy cserjével borított termitadomb mellett egy száraz fára fölszállott és innen fecsegte „tak-tak”-ját. Itt lesznek a méhek, mondták az embereim, én is azt gondoltam, mert madarunk már nem szállt tovább. Tehát végigkutattuk a száraz fát, de nem láttuk a ki- és beröppenő méheket. Talán a termitadombon lesznek?! De itt is hiába kerestük. Végre egyik teherhordóm fölkiált: „Allah!” és már le is szúrja lándzsájával ijedelmének okát, egy hatalmas „puffotter”-t. Mikor a mézmadár látta, hogy a kígyóval végeztünk, elhallgatott, épp úgy, mintha vadméhekre akadtunk volna. Ugyanis a mézmadárnak az a szokása, hogy elhallgat, ha a követői a méhekre rátaláltak.

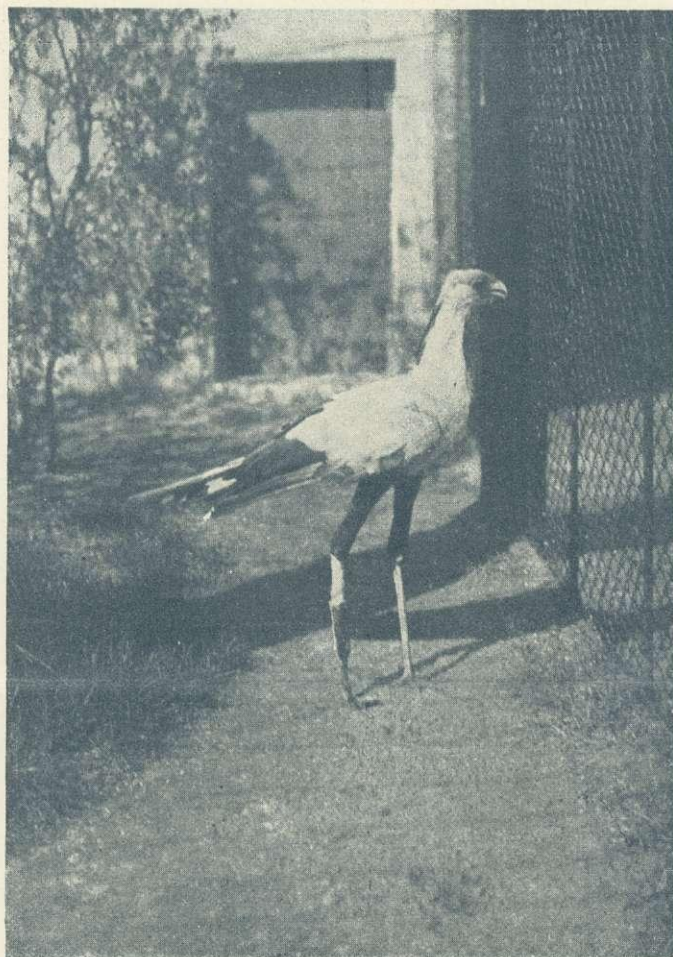
Embereim természetesen nagyon fel voltak háborodva, hogy a mézmadár nemcsak hogy becsapta őket, hanem még a pusztulásba is akarta valamelyiköket vinni. Nyújtották is felém a puskát, hogy szedjem le az álnok madarat, mit természetesen én nem tettem meg.

Már most ki tudná megmondani, miért vezetett minket a mézmadár a vipera-család legcsúnyább tagjához, a „puffotter”-hez? Épp úgy, hogy lehet megmagyarázni Sir Jackson kalandjait is a leopárd és a hiúzzal? Szerintem csak úgy, hogy a macskákban és a kígyókban a mézmadár ellenségeit látja és mivel ő maga nem árthat nekik, — épp úgy, mint a méheknél, — rájuk vezeti alkalomadtán a vadon-ság örök ellenségét, az embert.

Kigyászkeselyű.

Az afrikai steppék jellem-madarát, a szép kigyászkeselyűt (*Secretarius secretarius*.) internacionális törvények védik Afrikaszerte. Igaz ugyan, hogy a kigyász-

keselyű nem igen szorul a védelemre, mert dacára annak, hogy védve van, oly vigyázó, hogy csak golyóval lehet néha-néha lövésre kapni. Szóval nem bízik a védtörvényekben, mintha érezné, hogy jogosulatlan az a védelem, mert bizony — legalább az én tapasztalatom szerint — nem oly nagy mérgekeselyű pusztító ő, milyen a híre. Én több kigyászkeselyűt lőttem — Német-Kelet-Afrika kormányzójától kaptam erre az engedélyt — és vizsgáltam át gyomor-

Az amputált lábú kigyászkeselyű, melyet 1912-ben Kittenberger hozott magával.

fartalmát. Mérgekeselyűk maradványait nem találtam a gyomorban, de annál több tojáshéjat, földönfészkelő madarak, egerek és gyíkok maradványait.

Később fogságban is tartottam 5 példányt, melyek közül hármat 1912-ben a budapesti állatkertnek el is hoztam. Ezek sem nyúltak se eleven, se döglött mérgekeselyűhöz, bár nem mérgekes kisebb kígyókat szívesen falták fel. Hogy mérgekes kígyóhoz nem nyúltak, azt többször be is mutattam Schirati kerület főnökének, ki mint aféle pontos német tisztviselő, szinte megbotránkozva nézte a kötelességüket nem teljesítő kígyópusztítókat.

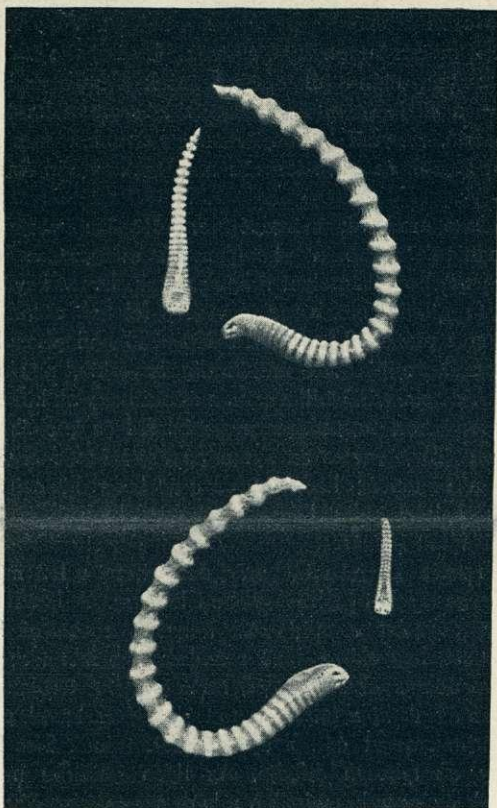
Annyi bizonyos, hogy apró vadban a kigyászkeselyű sokkal nagyobb károkat okoz, mint az általa néha-néha elpusztított mérgekeselyűk által szerzett haszon. De hát Afrika steppein annyi a frankolin és más szárnyas vad, hogy a szép kigyászkeselyűt bizony nagy kár volna üldözni.

Adatok a budapesti állatkert élősködő faunájának ismeretéhez.

Írta: Kollán Sándor dr., főisk. tanársegéd.

III. Jávai kigyó (*Python sp.*) élősködői.

Az állatkertekben tartott exotikus állatok élősködő faunája rendszerint eléggé szegénynek mondható olyan egyedekben, amelyek hosszabb fogság után múlnak ki. Röviddel az importálás után elpusztult állatokban azonban igen gyakran különös fajú, csak az eredeti tartózkodási helyről ismert élősködőket van alkalmunk gyűjteni. Igaz ugyan, hogy vannak

Porocephalus moniliformis (Diesing).

élősködők, amelyek az importált állatok testében elég hosszú ideig életben maradnak; ezek közé tartoznak főleg azok az élősködők, amelyek nem az emésztőcsatorna lakói, hanem amelyek a szervezet egyéb helyein (tüdő, szív, vér, máj stb.) találják meg a fejlődésükre alkalmas talajt. Ilyeneknek mondhatók egyebek közt az ú. n. *féregatkák*, amelyek lárvái s egyes fajok kifejlett alakjai is igen gyakran a tüdőben vagy a hörgőkben található. Ezen élősködőknek nálunk is elég gyakori képviselője: a *Linguatula taenioides* Lamarek, leggyakrabban kutyák orrüregében, az orrkagylókon megtapadva található. Megtalálták azonban más állatok (róka, farkas, kecske, ló), sőt az ember orrüregében is. Külső alakja után féregnek, nevezetesen izelt teste miatt galandféregnek lehetne tartani, amint régebben *Taenia rhinaria*-nak is nevezték. Van Beneden azonban éppen az izelt testforma, valamint különösen az embryo alakjára és fejlődésére való tekintettel az izeltlábuak

közé sorozta, ahol a pókfélék (*arachnidák*) rendjében önálló családot (*linguatulidae*) képeznek. Ezen családba tartozik a következőkben röviden leírt s egy jávai kigyó (*Python sp.*) hörgőiben talált, *Porocephalus moniliformis* (Diesing) néven ismert féregatka is.

A nőtények hossza 8–10 cm., színük sárgás-fehér, testük vastkos, hengerded, gyűrűzött, hátrafelé fokozatosan elvékonyodó. A gyűrűk száma a példányok legtöbbször 28–29. A feji végen levő szájnnyílás körül két pár vastkos alappal bíró horog látható, melyek hossza körülbelül 0,68 mm. A hímek csak 3–4 cm. hosszúak, a feji végen kissé ellapulnak; hasi felületük rendszerint kissé kivájt, a széleken a gyűrűknek megfelelően fogazott, a háti felületen pedig domború; a test hátrafelé szintén elvékonyodik s többé-kevésbé hengeressé is válik.

E féregatka larvaalakja főleg különböző majomfélékben (*Macacus*) s ugyancsak leginkább a tüdőben található meg. Egy állatkerti majom (*Macacus rhesus*) tüdejében alkalmam volt egy ízben ilyen lárvákat megtalálni, amelyek külsejük s a gyűrűk száma után ítélve mindenekszerint ezen féregatka fejletlen alakjainak mondhatók.

Jáva szigetén, ahonnan, mint említettem, a fentiekben leírt féregatka gazdaállata (*Python sp.*) is származott, úgy látszik eléggé elterjedt ezen élősködő, mert Sambon¹⁾ szerint jávai benszülöttekben is megtalálták.

A dúvadmérgezés.

A dúvadak mérgeggel való irtását az igaz vadász mindig legutolsó eszköznek használta, amikor a hasznos vadra annyira káros kártékony vadak már annyira elszaporodtak valamely vidéken, hogy másként lehetetlen ellenük védekezni. Az idén azonban az egész országból minden helyről az a panasz érkezett hozzánk, hogy a kártékony ragadozók, különösen a róka, hihetetlen mértékben elszaporodott s azt a kevés hasznos vadat, mely a háborús évek alatt amúgy is egyre apadt a kellő vadőrző személyzet híján, a téli takarmányozás szűkös volta miatt, amelyet a „forradalmak” szabadvadászatai amúgy is megfízetek; ezt a kevés, hirmondónak megmaradt hasznos vadunkat most újabb végveszedelem fenyegeti: a rendkívülmód elszaporodott kártékonyvad garázdálkodása. Hogy a ragadozó vad így el tudott szaporodni, annak egyszerű oka az, hogy az utolsó öt, egyre inségesebb év alatt mindenki csak a hasznos vadra vadászott a húsáért, a dúvadat pedig senki sem bántotta, az jólélt és vígan szaporodott. Most itt a baj! Patron alig kapható és mérgegrága, csapóvasakat nem lehet hozatni Németországból, ami meg itthon megvolt, az elrozsdásodott, bitangba ment, hasznavehetetlenné vált az öt év nemtörődömsége folytán. Szükség törvényt bont tehát és habár nem a legvadászosabb is, mégis a mérgezéshez kell nyúlunk, különben örökre befellegzett hasznos vadunknak. És ezt a dúvadirtást egyöntetűen kellene keresztülvinni, esetleg kormányrendelettel, mert mit ér az, ha egyes gondos vadóvó keresztül is viszi területén a mérgezését, mikor a szomszédja semmit sem tesz eziránt és onnét folyton átvándorol a dúvad.

Maga a mérgezés nem nagy mesterség, de mégis érteni kell hozzá és a törvény is bizonyos paragrafusokhoz köti. Nem lesz azért érdektelen, ha először ismertetem az idevonatkozó törvényrendelkezéseket, melyeket a m. kir. belügyminiszter, karöltve a

¹⁾ Lásd Brumpt, Précis de Parasitologie, 1910.

m. kir. földművelésügyi miniszterrel 1895. évi 23.542. sz. rendeletével hozott.

Észerint azok, akik területükön dúvadat mérgezni akarnak, kötelesek arra, hogy:

1. a mérgezés csak hatósági engedély alapján eszközölhető. A bélyegmentes kérvények (pénzügyminiszteri rendelet 6786/1898.) mindenkor az elsőfokú törvényhatóság, tehát főszolgabíró, illetve a rendőrkapitányhoz nyújtandók be. A kérvénynek fel kell tüntetnie, hogy ki és hol fog mérgezni. A mérgezési engedélyt nyert egyének esetről-esetre névre szóló mérgezés-utalványt kapnak, mely előre megállapított mennyiségről szól. Ezen mérgezési engedély alapján, orvosi vényre a gyógyszerész a mérget kiszolgáltatja. A mérgezési engedély kiadásakor a hatóság megszabja azon óvintézkedéseket, melyeket a vidék sajátos viszonyai megkívánnak. Egyben közhírré teszi azon és a szomszédos községekben, hová az engedély szól, hogy kinek és mely területekre adatott meg a mérgezési engedély.

2. A mérgezfalatok, a mérgezési idő alatt művelés alatt nem álló vagy legeltetésre nem használt területeken vagy erdőben, csenderesekben helyezendők el oly módon, hogy a közlekedési utaktól legalább 100 méterre legyenek.

3. A község előljárói a mérgezési kitételét az értesítéstől számított 3 napon belül közhírré tenni tartoznak.

4. A mérgező, a mérgezfalatokat szigorúan ellenőrizni tartozik és azokat, akik nem tulajdonosai azon földnek melyen mérgez, ki is tilthatja.

5. Ha bárki, tehát idegen is, tudomást szerezne arról, hogy a mérget valaki ellopta, az haladéktalanul köteles az elsőfokú hatóságnál jelentést tenni.

6. Ahol házi sertések járnak, mérgezni nem szabad.

7. A mérgezési idő elteltével a mérgező a mérgezfalatokat köteles összegyűjteni, ha a mérgezés vérről történt, annak helyét felásni és kiegészíteni tartozik, minek megtörténtéről a községi előjáróság értesítendő.

Eddig a rendelet. Most már ha ennek megfeleltünk és a mérget megkaptuk, járjunk el a legnagyobb elővigyázattal. A mérget jól záró üvegben tartjuk elzárva, írjuk rá nagy betűkkel: *Mérge!* és óvakodjunk, hogy valamiképp a háznép kezébe ne kerüljön. A mérgezfalatok elkészítése után mindig mossuk meg kezeinket.

Mérget többfelét használhatunk a dúvadak mérgezésénél. Arzént és strychnint a szőrmés ragadozók, fosfort a szárnyas ragadozók irtásánál. A salétromos strychnin (*Strychninum subnitricum*) vízben jól oldódik és gyorsan öl.

A mérgezésnek több eljárása ismeretes, melyek közül legjobbnak tartom azt a módszert, melyet gróf *Festetich Pál* vadászbarátom ajánlott s melyet több helyütt nagy eredménnyel hajtották végre. Gróf *Festetich* a következőket mondja:

„A mérgezéshez legalkalmasabb idő a frissen esett hó, mivel a havon könnyű a mérgezett vadat keresni, messze úgy se szokott menni. Megkezdhetjük a mérgezést azonban mindjárt, mielőtt a fagyok beálltak s folytathatjuk egész tavaszig, de csak száraz időben, mert nedves időben a mérgező könnyen feloldódik és hatásából veszít.

A csalafalatok elkészítésének sok módja közül én az alábbi jól bevált s általam is kipróbált módszert ajánlom.

Nagyobb erdőségekben nagyobb állatok hulláit is mérgezzük. Ezt oly formán csináljuk a legegyszerűbben, hogy a hullát a fejétől körülbelül a derek feléig lenyúzzuk, a húsába bevágásokat teszünk és ezekbe szórjuk a mérget. Hogy a mérgező hatása tartósabb legyen és a vad se érezze meg előre a mérgező keserű ízét, tegyük stearin tokocskába. A tokocska készítés igen egyszerűen, a következőképp történik: Faragunk fából egy 20–30 cm. hosszú botocskát, mely egyik végén gömbben végződik. Ha ezzel készen vagyunk, úgy óvatosan az egészet hosszában kettévágjuk. A tokocska anyaga közönséges gyertya, melyet egy edényben közönséges tűzön megolvasztunk. A kettéhasított pálcikát pon-

tosan összeillesztjük, cérnával összekötjük. A végén levő gömböcskét jól beszírozzuk vagy olajozzuk és addig mártogatjuk az olvasztott stearinba, míg a gömböcskén mogyorónagyságú golyó nem képződik. Azután száradni hagyjuk. Ha kihült és megkeményedett, meleg késsel a fűcskák összetételénél szétvágjuk és a fűcskáról leveszük, majd gyertyaláng fölött összeolvasztjuk. Ily módon egy mogyorónagyságú, belül üres gömböt kapunk, melynek belsejébe 2–3 zsebkéshegynyi mérget teszünk, majd a nyílást (ott, ahol a botocska hegye maradt) ugyancsak gyertyával leragasztjuk. Ily módon elkészített mérgetöltények hosszú ideig elállanak. A fölvevésnél a dúvad nem érzi meg a mérgező keserű ízét. Hátrányuk ellenben az, hogy a stearin csak lassan oldódik a vad gyomrában, minek következtében a vad messzibbre elmegy, mint anélkül.

Kisebb madarakat a legcélszerűbben úgy mérgezzük, ha kinyitott csőrén át a gyomrába papírszivarszipka tollszópókáját dugjuk és ezen át szórjuk belsejébe a mérget. Vagy éles késsel felvágjuk a madár koponyáját, eltávolítjuk az agyvelőt és helyébe mérget teszünk, utána jól összenyomjuk. Egyike — különösen rókára — a legjobb általam ismert mérgezfalatoznak a vajjal kevert tepertő, melyből kis pogácsákat gyúrunk, ebben újunkkal kis lyukat fúrunk és ebbe tesszük a mérget, azután ismét összenyomjuk.

Ragadozó madarak mérgezésére, különösen varjú mérgezésére legajánlatosabb a phosphor. A mérgezésre legjobban ajánlom a marhavért, melyet fölmelegítünk, hozzá kevés gelatint keverünk (a gelatint előbb meleg vízben fel kell oldani) és folytonos keverés mellett 2 liter vérré 200–250 grm phosphort számítva hozzákeverjük. Ezt mindaddig keverjük, míg a massa teljesen meg nem sűrűsödik, azután állani hagyjuk hideg helyen, mire kocsonyához hasonlóan megszilárdul és kockákra vágva használható. Természetes az ily módon elkészített mérgezfalatozat nemcsak a biztonság kedvéért, de a jó siker biztosítása miatt is külön, csak e célra használt bádogdobozokban tartjuk és visszük ki a tett helyére.

A mérgezés ideje, mint már említettem a hó, mivel ezen tudjuk a ragadozókat legkönnyebben követni. A beállt hideggel kezdjük a dúvadat a mérgezési helyekre szoktatni. Elhagyott kőbányákban, hegyekben levő csöndes völgyekben rendezünk be jó előre dőghelyeket. E célból, mintegy 2 m² területen 40 cm. mélységben ássuk ki a földet és töltjük ki szecskával, pelyvával, közébe szórunk ocsut és az egészre hordassunk friss lőtrágyát, úgy, hogy az teljesen elfődjön. Az ilyen gödörbe hamarosan bevonulnak az egerek, melyek a rókára nagy vonzóerővel bírnak. Továbbá ezekbe ássunk bele mindenféle állati belet, minden ragadozó madárhullát. Ezeket idővel a kóborló ragadozók mind kikaparják és megeszik. A róka helyhez csalogatására igen jó a hering, ami ma ugyan kissé költséges falat. Ennél jobban ajánlom — hogy úgy mondjam — a dunsztba tett macskát. A lelőtt macskát szőröstől-bőröstől körülbelül 5 koronás nagyságú darabokra vágjuk, ezeket belerakjuk egy zománcatlan edénybe, tetejét hólyagpapírral jól bekötjük és az egészet deszkával lefedve beássuk a trágyadobba. 2–3 hét múlva rettenetes szaga lesz, úgy, hogy munkaközben bizony ne nagyon szippantsunk bele, de a rókának kedvenc csemege.

Ha ily módon a szőrmés ragadozókat egy helyhez szoktattuk és tapasztaljuk, hogy a csalafalatok rendre eltűnnek, kitehetjük a mérgezfalatozat is, melyek ha jó a mérgező és a vele való bánásmódnál ügyeltünk, hogy emberi szimat, bagó vagy hasonló be nem mocskolta, a hatását nem fogja elveszíteni.

A varjúkat előbb mérgező nélküli vérral kell helyhez szoktatni és csak azután mérgezni. A phosphor lassan öl, de a varjúnál ép ez kell, hogy ne a mérgezés helyén pusztuljon el, mert különben a többi kerülni fogja a helyet. Hadd repüljön hálótanyájára, ott másnap csak a földről kell összeszedni őket.

A föl nem vett mérgezfalatozat, ha azok biztos helyen vannak

(már pedig csakis ilyeneken szabad mérgezni) nyugodtan fekvé hagyhatjuk. Jól tudom, hogy ezzel sok mérgező fejcsóválását hívom ki, mégis azt ajánlom, hagyjuk fekvé, de pontosan ellenőrizzük mindennap. Az ellenőrzésnél elég a mérégfalattól 8–10 lépésre elszállni, hogy annak környékén a vad semmi gyanusat ne találhasson. Magát a mérégfalatot én a legcélszerűbbnek úgy találom elhelyezve, ha az a földön fekszik, levelekkel betakarva, A kételkedők nyugodtak lehetnek, hogy a róka finom orra ott is megtalálja és biztosabban felveszi, mint a fán lógó vagy szabadon fekvő falatot".

Kyb.

EBTENYÉSZTÉS

A franciák 25.000 darab német kutyát követelnek. A *Berliner Tageblatt*-ban olvassuk, hogy az *Excelsior* jelentése szerint a francia jóvátételi bizottság rendelkezésére Németország 25.000 darab telivér, törzskönyvelt kutyát köteles Franciaországnak átadni. mely anyaggal a francia kormány a háború alatt tönkre tett telivér ebtenyésztést akarja Észak-Franciaországban újból felvirágoztatni. Amikor ezt a hírt olvassuk, önkéntelenül is gratulálunk magunkban a francia kynologusoknak, akiknek olyan kormányuk van, mely még a telivér ebtenyésztéssel is törődik; viszont fájó érzéssel gondolunk német kynologus társainkra, akikről tudjuk, mennyire ragaszkodnak hű pajtásukhoz: a kutyához, mely önértésesen büszkéek voltak eddig elért tenyészikereikre és az ily nagyszámú telivér eb átadása tönkre teszi hosszú évtizedes tenyészési munkálataikat. Bennünket magyar ebtenyésztőket is annyiban érint ez a hír, hogy tervbe vett német tenyészből importjainkból egyelőre bizony semmi sem lesz, mert a németek ezekután feltétlen kiviteli zárlatot fognak elrendelni tenyész-ebeikre. De hiszen, van idehaza most már minálunk is elég telivértenyészanyag, melynek okszerű továbbtenyésztését kell immáron forszírozunk, mert nemcsak magunknak kell idehaza a közeljövő telivérére keresletét kielégítenünk, hanem nincsen kizárva, hogy a németek is nálunk fognak megfelelő telivér egyedeket vételre keresni, veszteségük pótlására.

A magyar sárgavizslákról és egyéb hírek Somogyból. *Polgár Kálmán* dr. államügyész írja Kaposvárról: A magyar sárgavizslák — melyek tisztavérben leginkább Somogy megyében találhatók még — jól kibírták a forradalmakat. A tenyészállatok megvannak és szépen szaporodtak is tavaly óta. Az elmúlt nyár és őszi, sajnos, nem volt kedvező az idomításra. Egy darabig a területem újból való megszerzése sem volt biztos s amikor megkaptam, a közlekedési eszközök hiányossága folytán csak párszor volt alkalmam kimenni s így magyar vizslám nem részesülhetett olyan tanításban, amint azt terveztem és amilyent megérdemelt volna. A terület, — mely a herceg Esterházy birtokkomplexumhoz tartozik, cca 14 km-re van Kaposvártól, tehát elég messzire ahhoz, hogy gyalog kimenni és a kutyától eredményes, passzióval végzett munkát kívánni nem lehet, — elég gyönge egyébként. Mindössze négy ízben voltam kint és 3–4 csapat foglynál és pár hirmondó fácánál többet nem találtam, nyulat pedig kevesebbet, mint amennyit az előző évben meghagytam. De reményilem a viszonyok javultát! Most már nem járnak csoportosan fegyveres rablók, mint egy évvel ezelőtt. Bizunk a szebb vadászjövőben!

„Russki”, *Bárdos Iván* (Kalocsa) többszörösen díjazott kitűnő drótszőrű foxterrier kanja, a mesés kotorék-eb, az ősszel kimúlt.

A foxi anyaszeretete. Egy közismert foxterriertenyésztőnk kennelében történt meg az alábbi eset, mely érdemes a följegyzésre. Érdeklí nemcsak a kynologusokat, de a zoologusokat általában, sőt a pszichiátereket talán elsősorban. A kennel, mely minden belföldi és minden nevesebb külföldi ebkiállításra és versenyen részt vett s foxterrierjei sok-sok nagy díjat hoztak haza, különösen kitűnő kotorékabanyaggal rendelkezett. Ezek közt is a legjobb, a legtemperamentumosabb volt egy „Fussy” nevű símaszőrű foxterrier szuka, mely Championatust is nyert. Nem volt az a szárnyas vagy szőrmés akár háziállat, akár vad, melynek Fussy megkegyelmezett volna, ha az elébe került. Fussynak egyszer kölykei lettek, négy szép telivér foxikölyök, melyeket anyai büszkeséggel és nagy szeretettel szoptatott az akkor már 5 éves szuka. A kennelfiú egyszer egy alom szopósmacskát hozott a kennelbe, melyeken a fiatal foxik tanulták meg miként kell a szőrmés ragadozókkal elbánni. Egy ilyen szopósmacskakölyket bedobott az öreg Fussy boxjába is, hadd passziózzék. De mit tett Fussy a rettenetes? Ahelyett, hogy szétépte volna, egy pillanat alatt lefojtotta volna a macskát, mint azelőtt tenni szokta, hozzá ment a földön meglapuló kis jószágához, körül szaglászta, azután szájával gyöngéden megfogta a kis macska bőrét a hátán és odavitte a saját foxikölykei közé, azután melljük fekdtt oldalvást és kölykeivel együtt megsoptatta a macskakölyket is. Az anyai ösztön ébredt fel a szoptatós szukában, megsajnálta leggyűlöltebb ellenségének tehetetlen, éhes kis kölykét, adoptálta azt. Ennek a kutyatejen nevelkedett macskakölyöknek azután meg is kegyelmeztek és érdekes, a foxik ezt a macskát később sem bántották. Minden más idegen macskát szétéptek, ha a foguk ügyébe került, ezzel meg egy tálból ettek, játszottak vele, a pajtásuk volt.

Splendid Pearl. Billy Willian — Ch. Hungarian Baroness. Tulajdonos: Bernrieder Katinka. Tenyészítő: Piller Károly.

Morvay Loránd (Alsó-Derna, Biharmegye) a kiváló pointer. enyészítő levele jutott el hozzánk hosszasan kerülő utakon. Azt írja benne kedves vadász ebtenyésztő társunk, hogy vadászni arrafelé, az oláh megszállás óta nem lehet, a vadászfegyvereket elszedték mindenkitől a „felszabadítók”. A pointerenyésztéssel nem hagyott föl *Morvay*, jelenleg 16 darab 4 hónapos 8 hónaposig pointer kölyke van a kennelben s ezeket darabonként 1000 K átlagárban elszerétné adni. Oh, hiszen bárcsak volna összeköttetésünk Biharországgal, bárcsak kitakarodna már onnét az oláh, de hamar szétkapkodnák vadásztársaink azt a nemes pointer anyagot! Reméljük, elkövetkezik ez az idő is nemsokára.

Lovag Kutschenbach Róbert kapitányról hozott halálhírt, ameyet ludósítónk téves információja alapján közöltünk, a legnagyobb örömmel cáfoljuk meg. *Lovag Kutschenbach Róbert* a legjobb egészségben él Rákosszentmihályon és az ebtenyésztősportot sem hagyta abban, mert jelenleg a vizslászattal foglalkozik. Az Isten éltesse sokáig!

A „bátor“ csehek. Az „Uj Nemzedék“-ben olvassuk ezt a mulatságos és jellemző kis hírt. Nógrádmegyében, a cseh front közelében az elmúlt szezonban gyakran vadászattal szórakoztak tisztjeink. Massaryk atyus jeles katonái az erdei lövöldözésre nehányszor hanyathomlok megfutottak, abban a hiszembben, hogy a félelmetes Horthy hadai közelednek. Néhány magyar tiszt megszánta az örökké rettegő cseheket és most minden vadászat előtt átüzennek a cseh parancsnoknak, hogy ekkor meg ekkor vadászat lesz a demarkacionális vonal közelében, a megjelölt időben tehát nem kötelező, illetve fölösleges a réműlet. A cseh parancsnok pedig mindannyiszor napiparancsban közli katonáival, hogy ebben, meg ebben az időben ne tessék félni, puskalövést ugyan fognak hallani, de az egyelőre a békés nyulaknak szól, nem a nyúllelkű cseheknek...

A róák elszaporodása. Az egész ország területéről kapjuk a leveleket, hogy a róka, a nemes vadnak ez a legádázabb ellensége, az utolsó évek alatt, de különösen az elmúlt évben hihetetlen módon elszaporodott. Ez érthető, mert hiszen a háborús évek folyamán annyi vadász, erdész, vadőr volt kint a harc-téren, az itthon maradtak pedig nem győzték a területeket a mindenféle ragadozóktól megtisztogatni. Tavaly meg senki sem merészkedett ki a területekre, hol manlicheres vadorzók graszszáltak szerte ez országban; a róka még inkább elszaporodhatott tehát. A manlicheres vadorzók pedig csak a nemes vadat pusztították a húsáért, a velük jellemben hasonszőrű ragadozó vadat nem bántották. Most már annak a veszélynek van kitéve az a kevés még megmaradt vadunk, különösen kisvadunk, hogy martalékává lesz a rengeteg rókának. Minden eszközt meg kell tehát ragadnia a vadászközönségnek, hogy írta a ragadozó vadat területein, különösen pedig a rókát, mely a legszaporább, a leg-ravaszbabb és nemcsak a vadban tesz kárt, hanem bemerész-kedik a községek baromfiudvaraiba és onnét is kivisz a zsák-mányát akkor, mikor ma Pesten bizony nem „föl minden család asztalán még vasárnap sem tyúkhús.“ Hazafias kötelessége most minden vadászembernek *írtani* a rókát, akár vassal, akár méreg-gel, akár (most tavasszal, mikor lyukában tartózkodik az egész család) kifüstöléssel, vagy kotorékebek segélyével, ugratással. Mindenesetre a földművelésügyi minisztériumnak is meg kellene tennie mindent, hogy segédkezet nyújtva a vadászoknak, meg-könnyítse részükre a rókaírtást. A jelenlegi földművelésügyi miniszter, mint tudjuk, vadászember, bizonyára megértéssel lesz tehát és megfelelő rendeletek és útmutatások kibocsájtásával közgazdaságunk érdekében is — intézkedni fog, hogy vadállo-mányunk ez újabb csapástól, a „róka-inváziótól“ megóvassék. Vadászaink nagy része is jobban tette volna, ha az elmúlt szezonban, a felszababult területeken, nem azt a pár szegény megmaradt és agyonzavart nyulat vadászta volna, hanem ehelyett a rókát írtotta volna. Hasznosat is cselekedett volna ezzel, de meg anyagilag is jobban járt volna, hiszen elég a mult szá-munkban közölt árjegyzésre utalnunk, hogy mit fizetnek a téli róka-gereznáért. Az idei (1919. évi) szezonban a nyulat, foglyot pihenni kellett volna hagyni, hadd nyugodjanak és telepedjenek meg ismét szegénykék és nyugodtan szaporodhassanak a tavasz beálltával. Hogy ezt azonban megtehessek, tüzzel-vassal, méreg-gel írtani kell a rókát. Ameddig a család a lyukában tartózkodik, tehát májusig, van még idő ezt a vadásznézőpontból ma annyira fontos munkát keresztül vinni.

Az Országos Állatvédő Egyesület és a Területvédő Liga. Az Országos Állatvédő Egyesület, mint a Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetségének központja bejelentette a *Területvédő Ligának*, hogy Magyarország földarabolásába nem nyugszik bele és az elszakadt országrészekben levő szövetséges egyesü-lekkel az összeköttetést minden áron fenntartani óhajtja; az egyesület és szövetség a Területvédő Ligába tagul belép és céljai kivitelében annak segítségét kéri; végül e feladatokkal kapcsola-tos teendők végzésére öttagú bizottságot választott, melynek tagjai dr. Jankovich György elnök, Selymessy Ferenc alelnök, Fodor Árpád főtitkár, dr. Neményi Sándor ügyész és Csörgey Titusz választmányi tag.

Korai bakzás. Mint bennünket értesítenek, Fehérmegyében december 25-én, d. e. 10 óra körül, egy bózotosban kergetődő és bakzó nyulakat észleltek, ami mindenesetre a rendkívül lágy, szinte tavaszias időjárás következménye és bizonyára az idén nem is lesz egyedül álló. Sajnos a túlkorai almokból nem sok reményünk lehet a szaporodás előnyére, mert az ilyen túlkorán ellett kis nyulak oly kedvezőtlen életviszonyok közé kerülnek, hogy elpusztulnak.

Hangosan hajtó nyest. Érdekes és ritka megfigyelést közöl velünk egyik erdész olvasónk: Október elején az erdőt járta, mikor egyszerre kiskutya ugatásához hasonló hangok ütötték meg a fülét, a közeli fiatalosból. Az ugatás egy helyről hangzott, mintha közbe-közbe kergetődzne az üldöző kuvasz, úgy, hogy volt ideje óvatosan, de sietve a hang irányába lopódnai, hogy a kicsi falusi kutyát (pulinak vélte a hangja után) örökre elné-mítsa, hogy a vadüzéstől örökre elmenjen a kedve. Néhány perc mulva az ugató hang egyenes irányba közeledett, egyenest ahoz a fához, amely mögé elrejtőzött az illető. Mintegy 30 lépésnyire tőle két őz rohant el, egy suta és gidája. Lövésre kész fegyverrel várta az üldöző kis kutyát, mikor is a legnagyobb csodálkozásra az őzek nyomán nem kutya, hanem egy nyest, még pedig nemes nyestet látott meg, melynek torka és szügye tojássárga volt. Jól irányzott lövéssel leterítette a veszedelmes ragadozót. Minden-esetre igen ritka és érdekes megfigyelés.

S. T. Süly. Kuvasztenyészetünkben származó kölykökből házörzőnek egy darabot kívánságára előjegyeztünk.

K. Pista, Hódmezővásárhely. A lapokat rövidesen elküld-hetjük. Hála Istennek, kitararodtak.

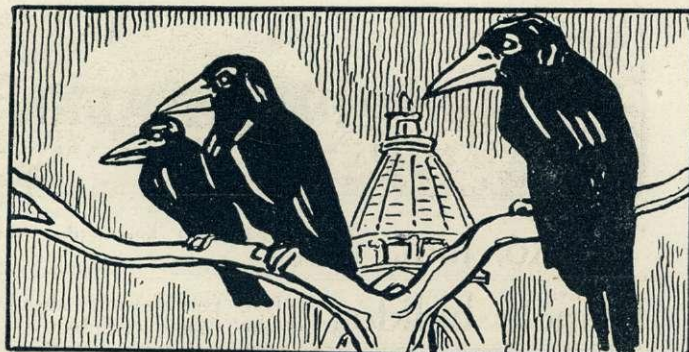
Vadászbenyészítő. Csakis származási bizonyítvánnyal ellátott tenyészebet fogad el az állatkert.

Dr. Z. A budai hegyvidék gazdasági jelentőségét a jövő számunkban közöljük.

Előfizetőkhoz. Akik a mult év folyamán egész évre fizettek elő, azoknak félévi, illetőleg negyedévi előfizetési díjukat az 1920-ik évi előfizetési díj javára írtuk s egyúttal kérjük az elő-fizetés különbözetének szíves megküldését, nehogy a lap szét-küldése fennakadást szenvedjen.

□□□□ A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL. □□□□

MI·UJSÁG AZ·ÁLLAT· KERTBEN?

BUDAPEST FŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJÉNEK KÖZLEMÉNYEI

Budapest, 1920.

VII. évfolyam. 3. szám.

Február 1.

KIADJA: BUDAPEST FŐVÁROS
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE

Az állat- és növénykert igazgatóságának
közreműködésével szerkeszti:
RAITSITS EMIL

Megjelen május—szeptember hónapokban
minden kedden, azontúl havonta legalább
kétszer. „A TERMÉSZET” melléklapja

A téli hideg és a forró égövi állatok.

Általánosan azt hitték, hogy a forró égövi állatok egyáltalában nem tűrik a téli fagyos időjárást. Az öreg Hagenbeck, a modern állatkertek atyamestere, már a múlt század 60-as évében egyik londoni utazása alkalmával azt tapasztalta, hogy Day állatseregletében az egyik nagy csimpansz a tél közepén a szabadban hancurozott és a hóban hempergett. Amikor már a hideget megelévelte, akkor bódéjába vonult vissza és a meleg kályha sarkában meghúzódott. Később utazásai közben hasonló tapasztalatokra jutott. Így azt látta, hogy Münsterben Landois majomházának lakói télen is kijártak a szabadlevegőre, a ház belsejében a hőmérséklet 10—15° R. között ingadozott és a majmok, bár a külső levegő —20° R-re is sülyedt, mégis kijártak a szabadba. Hagenbecket ezek a tapasztalatok gondolkodóba ejtették; vajjon előnyös-e ezeknek az állatoknak egészségére, ha őket kényük-kedvükre kiteszik a lényeges hőmérsékleti különbségeknek. Egy alkalommal Indiából származó daruját Hagenbeck távollétében a téli időjárás beálltával is szabadon hagyták s a daru anélkül, hogy védelműl szolgáló férőhelyét felkereste volna, hóban, fagyban, esőben vagy jégesőben mindvégig jó egészségben sokáig élt. A 70-es években igen kemény tél köszöntött be. Hagenbeck zsiráf istállójában az erős fűtés ellenére a hőmérő higanyszála nem emelkedett túl 4° R-on. A zsiráfok nem szenvedtek az alacsony hőmérséklet miatt, csupán azt tapasztalta, hogy a forró

övi állatok testén téli szőrzet nőtt ki, úgy, hogy a télen kinőtt szőrszálak a nyári szőrözethez viszonyítva másfélszer hosszabbak voltak. Mindezek a tapasztalatok arra vezették az öreg Hagenbecket, hogy akklimatizáló kísérleteit ily irányban folytassa és kellő célirányosság mellett el is érte, hogy az állatkertjében a struccok, kazuárok, känguruk, tigrisek, oroszlanok, antilopok stb. a téli fagyos időjárásban kinn a szabadban levegőztek. Állatkertünkben is megkíséreltük a forró égövi állatoknak a hideg időjáráshoz való edzését, de az eredmény nem fedi teljesen Hagenbeck nézetét, melynek bírálatára más alkalommal fogunk bővebben kitérni. R. E.

HIREK

Az állatkert téli szezonja. A jobb napokon, amikor az időjárás sem volt ily szeszélyes, a meleg iskolából és családi fészkekből kiszabadult gyermekcsereg a városliget havas utain az állatkertbe tartott, hol vígan folyt a korszolyázás, ródlizás és szánkózás. Ez idén ez többé-kevésbé elmaradt. Az állatkert igazgatósága mintegy előre sejtve, a nagyon költséges ródlipálya felállításától elállott, mely minden esetre lényeges megtakarítást jelent az állatkert költségvetésében. A korszolyapálya azonban készen várta az állandó fagyos időjárást, ami azonban a nagy fűtőanyaghiányra való tekintettel hála Istennek nem következett be. Mindennek ellenére nem kihalt az állatkert, mert a vidékről felutazók mind felkeresik állatkertünket.

Szárnyaskolera. Az állatkerti madárállományban a legveszedelmesebb betegség a szárnyaskolera. Régebben, míg a megfelelő óvintézkedéseket nem tartották be és hatásos ójtóanyag nem állott rendelkezésre, amikor

valamelyik állatkertben a szárnyaskolera fellépett, nem egyszer az egész madárállomány esett áldozatul a pusztító betegségnek. Állatkertünkben ismételtelen jelentkezett egy-egy esetben a szárnyaskolera, de az idejében betartott elfojtóintézkedések és védőoltások a járványt fészkében kiirtották. Legutóbb is egy ibisz pusztult el szárnyaskoleraiban. A betegség megállapítása után az ibiszek és a velük együtt tartott gémekek beoltották, mire a betegség teljesen megszünt. Ebből is látható, hogy az állatkert vezetősége mindent megtesz a tudomány mai álláspontja szerint, hogy Budapest közönségének kedvenc állatait minden látható és láthatatlan ellenségétől megvédje.

Kóbor macska az állatkertben. A szűkös viszonyok miatt úglátszik, a házi macskákat sem tartják el kellő eleséggel a budapesti macskatulajdonosok. Az éhező macskák így elkóborolnak és ellátogatnak oly helyre, ahol még kielégíthetik éhségüket. Az utóbbi időben arra a szomorú tapasztalatra jutott az állatkert igazgatósága, hogy a környékbeli kóbor macskák ellátogatnak az állatkertbe, mint hivatlan vendégek és a vízi szárnyas állományban kárt tesznek. A megfelelő óvintézkedéseket már megtette a vezetőség, hogy ezek a ragadozókká lett háziállatok ártalmatlanokká legyenek. Eddig négy darab vízi szárnyas esett áldozatul. A jövőben az éber figyelem mellett kizárható, hogy hasonló károsodás bekövetkezzék.

Fűtőanyaghiány. A melegebb földrészekről származó állatok sínylik meg legjobban a fűtőanyaghiányt. Az igazgatóság a parancsoló takarékoság szemeltartása mellett mindent elkövet, hogy az érzékenyebb állatok helyiségei megfelelően temperáltak legyenek, mégis előfordul, hogy a fűtőanyag minőségének változása szerint a helyiségek hőmérséklete sem lehet mindig egyenletes. A szeszélyes időjárásváltozásnak és fűtőanyaghiánynak egy áldozata is volt január havában. Pasa oroszlan meghűlt és hurutus tüdőgyulladás következtében elhullott.

A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL

Tacskó, hím, fiatal, megvételre kerestetik. Cím a kiadóban.

Francia bulldog kölyköt, pedigreest keresnek megvételre. Cím a kiadóban.

Lisztkukacot venne az állatkert igazgatósága. Árajánlat az igazgatóság címére küldendő.

Uhu, teljesen fejlett, vadászatra alkalmasak 200 korona árban darabonként eladók az Állatkertben.

Állatbarátok iratkozzanak be a Magyar Országos Állatvédő Egyesületbe X. ker., Ernő-u. 11-13. Tagsági díj egy évre 6 korona, amelynek fejében az „Állatvédelem” szakfolyóirat jár.

Vidrát, borzot, görényt, menyétet köszönettel venne az állatkert igazgatósága.

Baromfi. Aki értékesíteni akarja fajta tiszta baromfiait, az hirdessen az „A Természetben”.

Mókusokat szívesen venne át az állatkert igazgatósága.

Angol bulldog pedigrees megvételre kerestetik. Cím a kiadóban.

Házinyúl. Az állatkert igazgatósága felhajtja frissíteni házinyúl tenyészetét s ez úton fordul a módosabb nyúltenyésztőkhez avval a kéréssel, akinek módjában van, az adományozza az állatkertnek felesleges fajtiszta tenyészanyagát.

Rövidszőrű német vizsla, két éves, nőtény, vadászásra bevezetett, eladó: VII. ker., István-út 28., II. 23.

Német juhász kölyökkutya, pedigrees állatokal megvételre keresnek. Cím a kiadóban.

Drótszőrű foxterrier, pedigrees, jó kitorékszüloktől származót keresnek megvételre. Cím a kiadóban.

Eladó állatok, virágok, gyűjtemények hirdetése a legeredményesebb az apróhirdetések rovatában.

Drillingemet 16x16x11 és rövidszőrű német vizslámat eladom. Klespitz erdőőr, Gosztola-Lenti, Zalamegye.

Dermedtre csaholó szálkásszőrű német vizsla megvételre kerestetik. Cím a kiadóban.

Galambtenyésztők hirdessenek e rovatban.

Az apróhirdetések díja 10 szóig 10 korona.

Váltsunk állatkerti bérletjegyet!

Felnőtteknek . . . 36 K
Tanulóknak . . . 24 K
Gyermekeknek
10 éven alul . . . 12 K

Az Állatkertben nézzük meg az akváriumot és a pálmaházat

Ugyanott szép emléktárgyak jutányos áron kaphatók!

Mindenki fizessen elő az „A TERMÉSZET”-re

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egy évre 48 K
Félévre 24 K
Negyedévre 12 K
Egyes szám ára 3 K

Az előfizetés díja az „A Természet” kiadóhivatala címére Budapest Állatkert küldendő

VADÁSZOK! Fizessenek elő a „NIMRÓD”

képes vadászujságra

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4.

Hirdetéseket elfogad „A Természet” kiadóhivatala Budapest Állatkert